

บทที่ 1

"การทำให้ผู้ร้ายตายด้วยความสงสาร" กับ ความรับผิดชอบทางกฎหมาย

ในความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา นี้ เมื่อมาพิจารณาถึงมูลเหตุขจรใจ
ของผู้กระทำ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ.-

- การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาด้วยความรู้สึกที่ประหลาดร้าย (Emotion of Spite)
- การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสาร (Emotion of Mercy)

โดยในกรณีของ "การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสาร" นี้ ผู้กระทำ
ไม่ได้มีความรู้สึกที่ประหลาดร้ายต่อผู้ถูกกระทำเลย แม้ว่าจะได้กระทำลงไปเพื่อต้องการให้ผู้นั้น
ตายก็ตาม แต่ก็ได้กระทำเพื่อให้ผู้นั้นไม่ต้องทนทุกข์ทรมานหรือต้องได้รับความเจ็บปวดอีกต่อไป ใน
เรื่องของความเจ็บปวดนี้ มนุษย์มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันตามลัทธิคำสอนที่ตนนับถือ อาทิ:-¹

- คำสอนฮินดูและคำสอนพุทธ ถือว่า ความเจ็บปวดเป็นผลของกรรม
- คำสอนคริสต์ ถือว่า ความเจ็บปวดเป็นการล้างบาปอย่างหนึ่ง และเป็นบาปที่สืบทอด
มาจากกรรมละเมิดคำสั่งของพระเจ้าเป็นเจ้า
- คำสอนอิสลาม ถือว่า ความเจ็บปวดเป็นสิ่งที่พระเจ้าได้ประทานให้กับบุคคล
ผู้นั้น
- ลัทธิอื่น ๆ ถือว่า ความเจ็บปวดเป็นการลงโทษ เป็นการล้างแค้นของภูตผีปีศาจ
หรือเป็นสิ่งที่สืบทอดอย่างหนึ่ง

และแม้ว่าความเจ็บปวดจะมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามที่กล่าวมานี้ แต่บุคคลทุกชนชาติ
และทุกศาสนาต่างก็เห็นต้องกันว่า ความเจ็บปวดเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่ชั่วร้าย

¹พ.สันต์ หัตถ์รัตน์, หมอไมโยเทวดา, มูลนิธิโกมลคีมทอง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ศึกษาลัย, 2522), หน้า 163-165.

ก. ความเป็นมาของแนวความคิดในเรื่องการทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร

การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสารนี้ มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ อาทิ ในประเทศจีน อินเดียในสมัยโบราณ จะมีการฆ่าทารกเพศหญิงที่เพิ่งเกิด เพราะจะเห็นกันว่าทารกเกิดเป็นหญิงมีแต่จะสร้างความลำบากให้กับตนเองและครอบครัว โดยจะต้องคอยรับใช้ผู้อื่นไปจนตลอดชีวิต และจะทำให้ครอบครัวต้องยากจนลง¹ เนื่องจากการฆ่าทารกหญิงที่เพิ่งเกิดเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของประเทศดังกล่าว ดังนั้นในประเทศจีนและอินเดียในสมัยโบราณการกระทำดังกล่าวจึงไม่ได้ถือว่าเป็นความผิดแต่ประการใด

นักปรัชญากรีกในยุคโบราณส่วนมาก จะมีแนวความคิดที่เห็นด้วยและสนับสนุนการทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร โดยเห็นว่าการทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร เป็นเรื่องธรรมดา มิใช่เป็นสิ่งที่ผิดแต่เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทั้งนี้ เนื่องมาจากคนในยุคนั้นเห็นความตายเป็นเพียงปรากฏการณ์ธรรมดาอย่างหนึ่งของชีวิต เป็นสิ่งที่ปกติธรรมดา จึงไม่มีแนวความคิดที่จะต่อต้านความตาย อีกทั้งวิทยาการทางการแพทย์ในสมัยนั้นยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนเช่นปัจจุบัน ความสามารถในการช่วยชีวิตผู้ป่วยมีขอบเขตที่จำกัดมาก นักปรัชญากรีกที่มีชื่อเสียง ซึ่งเห็นด้วยกับ "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร" มีอาทิ

โสกราตีส (Socrates)²

มีความเห็นในเรื่องของ เด็กที่เกิดมาพิการในทางร่างกายหรือจิตใจ กับเด็กที่ป่วยด้วยโรคร้ายที่ไม่อาจจะรักษาให้หายได้ว่า ควรจะช่วยให้เด็กนั้น ๆ ตายเสีย ไม่ควรจะให้มีชีวิตอยู่ต่อไป

¹ ลูซิตรา ธรรม์, คังสนา เปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนธนาคารทิพย์, 2527) หน้า 241.

² Plato, The Republic, Translated by Benjamin Jowett. (New York: Grolier incorporated, 1986), P. 218-220 อ้างถึงใน ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวข้องกับ การุณยฆาต, น.ส. นฤมล मारคแมน, วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528 หน้า 12.

เพลโต (Plato)¹

มีความเห็นเช่นเดียวกับ "โลกราติล"

อริสโตเติล (Aristotle)²

มีความเห็นว่า ในรัฐอุดมคตินั้น ไม่ควรที่จะปล่อยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือพิการ มีชีวิตอยู่ต่อไป

ต่อมาในสมัยยุคกลาง ซึ่งเป็นช่วงที่คริสต์ศาสนานิกายโรมันแคธอลิกเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด และคริสตจักรได้เข้ามามีอิทธิพลอยู่เหนือราชอาณาจักรต่าง ๆ ในทวีปยุโรปและประชาชนของราชอาณาจักรนั้น ๆ และเนื่องจากคำสอนของคริสตจักรที่ปรากฏใน "บัญญัติสิบประการ" (The Ten Commandment) ข้อที่ 6 ว่า "อย่าฆ่าคน (Thou Shalt not kill) และใน "บัญญัติหกประการของพระเยซูคริสต์" (The Sixth Commandment) ข้อ 1. ได้บัญญัติไว้ว่า "อย่าฆ่า"³ ดังนั้นคริสตจักรจึงไม่ยอมรับและคัดค้านการฆ่าชีวิตมนุษย์ผู้อื่นหรือการฆ่าตัวตายโดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้พ้นเสียจากความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน⁴ และเป็นผลให้ราชอาณาจักรและประชาชนมีความคิดเห็นคล้อยตามในเรื่องดังกล่าว โดยเห็นว่า "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร" เพื่อให้พ้นจากความเจ็บปวด, ทุกข์ทรมาน เป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ไม่เป็นกรรมและเป็นบาปหันหน้าไม่ว่าบุคคลผู้ถูกทำให้ตายจะได้ให้ความยินยอมหรือไม่ก็ตาม.

¹ นฤมล มารคแมน, ปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการุณยฆาต, หน้า 12.

² Aristotle; Politics, Translated by Benjamin Jowrlitt. (New York: Grolier incorporated, 1986), P. 281 อ้างถึงในปัญหาจริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการุณยฆาต, น.ล. นฤมล มารคแมน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528 หน้า 12-13.

³ ศ.ล. ลูเมธ ามธาวิทยากุล, คำสอนเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์อักษร, 2525.), หน้า 158-159.

⁴ Raanan Gillon ; Suicide and Voluntary Euthanasia : Historical Perspective; Euthanasia and the Right to Death, The Case for Voluntary Euthanasia, Edited by A.B. Downing; Peter Owen Limited, Sixth Impression; (1977), P. 180.

จนถึงในยุคปัจจุบัน ทางคริสตจักรได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่อง "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร" เปลี่ยนไปในทางที่มีการยอมรับในบางกรณี ไม่ได้ปฏิเสธ "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร" เสียทั้งหมด โดยมีการตีความหมายของพระคัมภีร์ที่แตกต่างไปจากเดิม อาทิ-

"Pope Pius XII" ได้ให้ความเห็นไว้ว่า¹

- เป็นสิ่งที่จะต้องทางด้านศีลธรรมที่จะทำการระงับความเจ็บปวดและความทรมาน แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้ป่วยที่กำลังจะตายต้องตายเร็วขึ้นก็ตาม

"Pope Pius XIII" ได้กล่าวไว้เมื่อ ค.ศ. 1957 ว่า²

- ชีวิตของมนุษย์จะยังคงมีชีวิตอยู่ตราบเท่าที่อวัยวะส่วนที่สำคัญ (Vital function) คือระบบการหายใจยังคงทำงานอยู่โดยไม่มีเครื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ช่วยเหลือ..."

"LORD BISHOP OF EXETER" ได้ให้ความเห็นไว้ว่า³

- เป็นเรื่องธรรมดาที่ชาวคริสต์เถียนมีหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะต้องรักษาชีวิตโดยวิธีการทั่ว ๆ ไป แต่ไม่มีการที่จะต้องใช้วิธีการที่พิเศษไปกว่าวิธีการปกติธรรมดา

ทั้งนี้ในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการทางการแพทย์สามารถที่จะประวิงการตายของบุคคลออกไปได้ในบางกรณี แต่ก็เป็นการสร้างความลำบาก ความทุกข์ทรมานให้กับตัวบุคคลนั้น ๆ เองรวมทั้งบุคคลในครอบครัว ความต้องการในการ "ทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสังสาร" จึงมีเพิ่มมากขึ้นและเริ่มเป็นที่ยอมรับของบุคคลบางกลุ่มจนถึงขนาดมีการเรียกร้อง

¹Glanville Williams; Textbook of Criminal Law, (London : Stevens, 1978), P. 235.

²George H.Kieffer ; BIOETHICS ; A Textbook of Issues, (Addison Wesley Publishing Company, 1979), P. 212.

³Jonas Robitscher, The problems in prolongation of life, Biomedical Ethics and the Law, Edited by James M. Humber and Robert F. Almeder, (New York and London : Plenum press, 1976), p. 441.

ให้มีกร ออกกฎหมาย เพื่อให้มีอำนาจที่จะกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย สังก้าวได้ว่า แนวความคิดในเรื่อง "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร" มีทั้ง เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ละฝ่ายต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนแนวความคิดของตน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายที่เห็นด้วยกับ "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร" ในทุกกรณี
2. ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร" ในทุกกรณี
3. ฝ่ายที่เห็นด้วยกับ "การทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร" เฉพาะในบางกรณี

การทำให้ผู้อื่นตายโดยเจตนาด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสาร โดยมีจุดประสงค์เพื่อละเบียดความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวดของบุคคลผู้นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

1. "Mercy Killing" (Killing for Reasons of Mercy)

เป็นกรณีที่บุคคลธรรมดา เป็นผู้กระทำให้ผู้อื่นตายด้วยความเมตตาสงสาร

2. "Euthanasia"

เป็นกรณีที่แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยได้รับอนุญาต เป็นผู้กระทำให้ผู้ป่วยที่อยู่ในความดูแลและความรับผิดชอบของตนตายด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสาร

- ในกรณีบุคคลธรรมดา เป็นผู้กระทำให้ผู้อื่นตายด้วยความสงสาร (Mercy killing)

มักจะเป็นกรณีที่ลงมือทำโดยวิธีการธรรมดา โดยทั่วไปไม่ลึกลับซับซ้อนแต่อย่างใด อาทิ ใช้อาวุธหรือใช้กำลัง การพิจารณา ความรับผิดชอบเป็นไปโดยง่าย เนื่องจากไม่ค่อยมีปัญหาทางข้อกฎหมาย แต่ในกรณีที่แพทย์เป็นผู้กระทำให้คนไข้ของตนตายด้วยความเมตตาสงสาร (euthanasia) มักจะเป็นกรณีที่ลึกลับซับซ้อน โดยวิธีการที่ทำให้คนไข้ตายนั้นมิใช่เป็นวิธีการที่ใช้กันโดยทั่วไปเช่น ในกรณีของบุคคลธรรมดา เป็นผู้กระทำ ทั้งโดยหน้าที่ของแพทย์จะต้องเป็นผู้รักษาวินิจฉัยของคนไข้ ดังนั้นการกระทำอย่างใด ๆ ของแพทย์ในบางครั้งจึงมักจะแยกไม่ค่อยออกกว่า เป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือคนไข้หรือเพื่อทำให้คนไข้ตาย อาทิ การให้ยาระงับความเจ็บปวด การให้หรือยุติการใช้เครื่อง อุปกรณ์พิเศษทางการแพทย์ การให้หรืองดให้ยาปฏิชีวนะ หรืออื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านกฎหมายตามมาว่า แพทย์สามารถที่จะกระทำได้หรือไม่? จะถือว่า การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่สมควรจะได้รับโทษหรือไม่? เพียงใด? ดังนั้นขอบเขตของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งพิจารณาเฉพาะในกรณีที่แพทย์กระทำให้ผู้ป่วยตายด้วยความสงสาร (euthanasia) เท่านั้น โดยจะพิจารณาถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบของแพทย์ ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา กับทั้งข้อยกเว้นความรับผิดชอบของแพทย์ในการกระทำดังกล่าวและเพื่อความสะดวกในการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจะขอใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "euthanasia" แทน ความหมายของคำว่า "การทำให้ผู้ป่วยตายด้วยความสงสาร"

ข. ความหมายและรูปแบบของ Euthanasia

1. ความหมายของคำว่า "Euthanasia"

คำว่า "Euthanasia" มาจากภาษากรีก โดยคำว่า "Eu" แปลว่า "ดี" (Well, Good) และคำว่า "Thanatos" แปลว่า "ความตาย" (Death) รวมความแล้วจึงได้ความหมายว่า "ความตายที่ดี" (Good Death) นั้นเอง¹

คำว่า "Euthanasia" หมายถึง การทำให้ตายโดยปราศจากความเจ็บปวดแก่คนไข้ หรือผู้ป่วยที่กำลังได้รับความทุกข์ทรมานอย่างมากจากโรคร้ายที่ไม่อาจรักษาให้หายได้ ด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสารต่อคนไข้หรือผู้ป่วยนั้น (The Act or Practice of Painlessly Putting to Death Persons Suffering from Incurable and Distressing Disease as an Act of Mercy)²

เนื่องจากคนไข้อยู่ในความดูแลของแพทย์เจ้าของไข้ ดังนั้น ผู้ที่จะกระทำ "Euthanasia" นี้ส่วนมากจึงเป็นแพทย์ผู้เป็นเจ้าของไข่นั้นเอง

2. รูปแบบของ "Euthanasia"

แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ.³

ก) การทำให้ตายชนิดที่ไม่ลงมือกระทำ (PASSIVE OR NEGATIVE Euthanasia)

เป็นการปล่อยให้คนไข้ได้ตายไปเอง (Letting the Patient Go) ซึ่งปัจจุบันนี้ก็มีปฏิบัติกันโดยทั่วไปในสถานพยาบาล การใช้รหัส "90" ในการรักษาพยาบาลคนไข้

¹ George H. Kieffer, Euthanasia; Bioethics A Textbook of Issues, (Addison-Wesley Publishing Company, 1979), p. 216.

² Black's Law Dictionary by Henry Campbell Black Fifth Edition by Publisher's Editorial Staff, (St. Paul Minn West Publishing Co, 1979) p. 497.

³ George H. Kieffer; Euthanasia" Bioethics. A Textbook of Issues, p. 276.

หมายถึง ไม่ต้องรักษาอีกต่อไปแล้ว และไม่ต้องใช้วิธีการอื่นใดเพื่อที่จะยืดชีวิตของคนไข้ออกไปอีก
 กระทำแต่เพียงให้คนไข้ได้นอนตามสบายเท่านั้นเอง

ข). การทำให้ตายชนิดที่ลงมือกระทำ (Active or Positive Euthanasia)

แยกออกได้เป็น 3 กรณีคือ¹

1) เป็นการทำให้ตายโดยสมัครใจและโดยตรง (Voluntary and Direct)

คือคนไข้เลือกกระทำเอง (Chosen and Carried out by the Patient) เช่น แพทย์ได้วางยาที่มีปริมาณเกินขนาดและมากพอที่จะทำให้ตายได้ไวใกล้ ๆ คนไข้ เพื่อให้คนไข้ได้ตัดสินใจหยิบกินเอง

2). เป็นการทำให้ตายโดยสมัครใจแต่โดยอ้อม (Voluntary but Indirect)

คือ คนไข้ได้ตัดสินใจไว้ล่วงหน้าแล้วว่า ถ้าเขาต้องตกอยู่ใน
 สภาพที่ย่ำแย่เมื่อใด ชีวิตของเขาก็ไม่ควรที่จะมีอยู่อีกต่อไป และเขาได้ตกลงให้ผู้อื่น (โดยปกติคือ
 แพทย์) เป็นผู้ฆ่าเขาเอง เช่น การทำ "พินัยกรรมชีวิต" (The Living Will)

3). เป็นการทำให้ตายโดยไม่สมัครใจและโดยตรง (Involuntary but Direct)

คือ คนไข้ตายโดยที่เขาไม่ได้ร้องขอหรือยินยอมแต่คนไข้อีก
 ทำให้ตายโดยแพทย์ เพราะแพทย์เกิดความล่งส่าร์ไม่อยากให้คนไข้นี้ต้องทนทุกข์ทรมานอีกต่อไป

พินัยกรรมชีวิต (The Living Will)

ตามที่กล่าวในข้อ (2). คือ คำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรของผู้ป่วยที่มีต่อวิธีการรักษา

¹George H. Kieffer, Euthanasia, Bioethics A Textbook of Issues,
 (Addison-Wesley Publishing Company, 1979), p.216.

โดย — ห้ามแพทย์หรือพยาบาลทำการรักษาด้วยการสอดหัวใจ หรือการใช้เครื่องมือทางการแพทย์ เพื่อทำการปิดชีวิตของตน หรือถ้าได้ให้การรักษาด้วยวิธีการ เช่นนั้นแล้ว ก็ให้ยุติการรักษานั้น ๗
 เลียบ

พินัยกรรมชีวิตนี้จึงมีประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ป่วยเองและต่อแพทย์ผู้ทำการรักษา กล่าวคือ ผู้ป่วย จะได้รับประโยชน์ในแง่ที่ว่าตนจะได้ตายอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี (Death With Dignity) ได้ตายอย่างธรรมชาติโดยไม่ต้องมีเครื่องอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์โยงระยางกับร่างกายของตน ไม่ต้องถูกประวิงการตายอันก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ตนยิ่งขึ้นและนานขึ้นโดยที่ตนเองไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย ส่วนแพทย์จะได้รับประโยชน์คือ แพทย์ไม่ต้องมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา แต่กรณีจะเป็นเช่นนี้ได้ก็ต่อเมื่อประเทศหรือรัฐนั้น ๆ ได้ออกกฎหมายรับรอง "พินัยกรรมชีวิต" แล้ว¹

ซึ่งตัวอย่างของ "พินัยกรรมชีวิตนี้" ปรากฏอยู่ในภาคผนวก

ค. "euthanasia" กับ ความรับผิดชอบของแพทย์ในทางอาญา

เนื่องจากการกระทำ "euthanasia" ไม่ว่าจะ เป็นกรณีที่แพทย์ไม่ได้ลงมือกระทำ แต่เพียงเฉย ละเอียด (Passive euthanasia) หรือเป็นกรณีที่แพทย์ลงมือกระทำต่อผู้ป่วย (Active euthanasia) ก็ตามแพทย์ได้กระทำโดยมีเจตนาที่จะให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย ดังนั้น หากผู้ป่วยได้ถึงแก่ความตายล้มต้งเจตนาของแพทย์ แพทย์จะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่? มากน้อยเพียงใด? สามารถพิจารณาได้จากหลักกฎหมายอาญา เรื่องความผิดต่อชีวิตและข้อยกเว้น ความรับผิดชอบทางอาญา ดังนี้.-

¹ นพ. สันต์ หัตถิรัตน์, การดูแลรักษาผู้ป่วยที่หมดหวัง, โครงการตำรา-ศิริราช คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, (อมรินทร์การพิมพ์, 2521), หน้า 216.

1. หลักกฎหมายอาญาทั่วไปในเรื่องความผิดต่อชีวิต

โดยจะขอแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ.-

- กรณีฆ่าผู้อื่น (Homicide)
- กรณีฆ่าตัวตาย (Suicide)

ก.) หลักกฎหมายอาญาทั่วไปในกรณีการฆ่าผู้อื่น

หลักกฎหมายอาญาทั่วไปที่นานาประเทศยอมรับและคุ้มครองให้คือ สิทธิในชีวิตและร่างกายของบุคคล การฆ่าผู้อื่นนั้นทุก ๆ ประเทศจึงถือว่าเป็นอาชญากรรม (Crime) ที่ร้ายแรง ที่ทุก ๆ ประเทศต้องป้องกันและปราบปราม ผู้กระทำการฆ่าผู้อื่นแม้ผู้ถูกฆ่าจะยินยอมให้กระทำก็ถือว่ามีความผิด และจะมีความผิดในฐานะความผิดใดและได้รับโทษมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ที่กระทำความผิดในขณะกระทำ แต่การฆ่าผู้อื่นนั้นไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมในทุกกรณี หากกฎหมายบัญญัติรับรองว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ไม่เป็นความผิดหรือไม่ต้องรับโทษ อาทิ กรณีกระทำการป้องกัน, กระทำโดยความจำเป็น กระทำตามคำสั่ง โดยชอบด้วยกฎหมาย

การฆ่าผู้อื่นนั้นจะมีความผิดในฐานะใดบ้างนั้น กฎหมายของแต่ละประเทศได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน และแต่ละประเทศก็ได้บัญญัติฐานความผิดไว้เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อความสะดวก จึงขอนำกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดต่อชีวิต. (Crimes Against the Person) ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักในการพิจารณาฐานความผิดในการฆ่าผู้อื่น

ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Homicide) ตามกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาได้แบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ.¹

- การทำแท้ง (Abortion)
- การฆ่าผู้อื่นที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม (Criminal)
- การฆ่าผู้อื่นที่ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม (Not Criminal)

เนื่องจาก การทำแท้ง เป็นการกระทำอันตรายต่อทารกที่ยังไม่คลอดและยังไม่มีสภาพบุคคล กับทั้งประเทศต่าง ๆ แต่ละประเทศมีแนวความคิดในเรื่องนี้แตกต่างกันออกไป จึงไม่ขอนำมาพิจารณาในหัวข้อนี้

¹Edward Eldefonso, Alan R. Coffey; Criminal Law, (New York, Harper & Row, Publishers, 1981), pp. 162-164.

1) . การฆ่าผู้อื่นที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม (Criminal)

แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ.-

(ก) . โดยเจตนา (Intentional)

จะมีความผิดฐานฆาตกรรม (Murder) ในกรณีที่กระทำด้วยความ
ประสังข์ร้ายหรือความอาฆาตที่ได้คิดไว้แล้ว (With Malice Aforethought)

และหากเป็นการฆาตกรรมที่ได้มีการคิดวางแผนหรือปรึกษาหารือไว้ล่วงหน้าแล้ว
(Premeditated and Deliberate) จะมีความผิดฐานฆาตกรรมในลักษณะที่อุจกรรจ์ (First-
Degree) ต้องได้รับโทษหนักขึ้น (เทียบกับ ป.อ.ไทย คือ ม.289)

หากเป็นการฆาตกรรมที่ไม่มีผู้ใดมากระตุ้นให้กระทำ, ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า,
เป็นการกระทำในทันที (Spontaneous) จะมีความผิดฐานฆาตกรรมในลักษณะธรรมดา (Second-
Degree) (เทียบ ป.อ.ไทย คือ ม.288)

จะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Voluntary Manslaughter) ในกรณีที่กระทำ
ด้วยอารมณ์ชั่ววูบ อารมณ์โกรธ, รัก หรือมีความกดดันบางอย่าง (Under Emotional Stress)
ซึ่งเป็นฐานความผิดที่เบากว่าและได้รับโทษน้อยกว่าความผิดฐานฆาตกรรม (Murder) (เทียบ
ป.อ.ไทย คือ ม.288 ประกอบ ม.72)

(ข) . โดยไม่เจตนา (Unintentional)

จะมีความผิดฐานฆาตกรรม (Murder) หากเป็นกรณีพิเศษที่เข้าตาม
เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยฆาตกรรม (Statutory Murder) (เทียบ ป.อ.ไทย ม.291 ฆ่าคน
ตายโดยประมาท)

จะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Involuntary
Manslaughter) ในกรณีที่ เป็นอุบัติเหตุ หรือต่ออุบัติเหตุทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันหรือเป็นการ
ทอดทิ้ง ละเลย (เทียบ ป.อ.ไทย ม.290 ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา)

2) การฆ่าผู้อื่นที่ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม (Not Criminal)

แบ่งออกเป็น 2 กรณีเช่นกันคือ.-

(ก). กรณีที่มีเหตุฉิณและกฎหมายยกโทษให้ (Excusable)

อาทิ.- การป้องกันคนอื่น (Defense of Others)

- การป้องกันตนเอง (Self-Defense)

(เทียบ ป.อ.ไทย ม.68, การป้องกัน)

(ข). กรณีที่สามารถอ้างเป็นข้อแก้ตัวได้ (Justifiable)

อาทิ.- พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำตามหน้าที่ (Police Officer Killing in Line of Duty) (เทียบ ป.อ.ไทย ม.70, กระทำตามคำสั่งเจ้าพนักงาน)

- การรบ, การสังคราม (War)

เห็นได้ว่า การฆ่าผู้อื่นไม่ว่าจะได้กระทำลงไปโดยเจตนา, ไม่เจตนา, ประมาทหรือมีเหตุ
 ลุงใจอื่นใดแม้ว่าจะจะเป็นเหตุสูงใจที่ดี, มีเจตนาดีมีมนุษยธรรม (Humanitarian Motives)
 ต่อผู้ที่ตนฆ่าเพราะไม่ยอมให้ผู้มันต้องทุกข์ยากทนทุกข์ทรมาณต่อไป (Euthanasia, Mercy
 Killing) แม้ว่าผู้ที่ถูกฆ่าจะได้ให้ความยินยอม (Consent) ไว้ก่อนก็ตาม หากเป็นกรณีที่ไม่
 เข้าข่ายยกเว้นของกฎหมายที่บุคคลผู้กระทำสามารถอ้างเป็นข้อแก้ตัวได้คือ การป้องกัน, กระทำโดย
 จาเป็นหรือกฎหมายให้อำนาจในการกระทำเช่นนั้น การฆ่าผู้อื่นถือว่าเป็นความผิด ผู้กระทำต้องได้
 รับโทษทางอาญา

หลักกฎหมายอาญาทั่วไปจึงไม่ถือว่า การฆ่าผู้อื่น, การฆ่าด้วยความเมตตาสังสาร
 (Euthanasia, Mercy Killing) เป็น "สิทธิ" อย่างหนึ่ง

ข). หลักกฎหมายอาญาทั่วไปในกรณีการฆ่าตัวตาย (Suicide)

1). "การฆ่าตัวตาย" เป็นอาชญากรรม (Crime) หรือไม่?

ก่อนจะพิจารณาถึงปัญหาดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาความหมายของคำว่า "อาชญากรรม" เสียก่อน

อาชญากรรม (Crime) หมายถึง การกระทำของบุคคลโดยเจตนาที่จะละเมิดกฎหมายอาญาหรือโดยเจตนาที่จะละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายอาญาบังคับให้กระทำ โดยไม่มีข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผล ซึ่งทำให้รัฐต้องดำเนินการลงโทษในฐานะที่เป็นความผิดจรรยาบรรณหรือความผิดสุโทษ¹

อาชญากรรม จึงหมายถึง การกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของประเทศนั้น ๆ โดยไม่คำนึงว่าการกระทำนั้น ๆ จะเป็นกรกระทำที่ร้ายแรงหรือไม่? นำลงโทษหรือไม่? หากกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด ก็ถือว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นอาชญากรรมของประเทศนั้น ๆ แล้ว

การพิจารณาว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมหรือไม่? จึงต้องพิจารณาจากกฎหมายอาญาของประเทศนั้น ๆ ว่า ได้บัญญัติไว้ว่าการฆ่าตัวตายหรือการพยายามฆ่าตัวตายเป็นความผิดหรือไม่? ซึ่งในเรื่องนี้ประเทศต่าง ๆ ในโลกได้มีแนวความคิดแตกต่างกันเป็น 2 แนวทาง คือ.-

(ก). ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม

แนวความคิดเรื่อง การฆ่าตัวตายถือว่าเป็นอาชญากรรมมีมาในสมัยจักรวรรดิโรมัน โดยชาวกรีกชื่อ "Josephus" เป็นบุคคลแรกที่กล่าวว่า การฆ่าตัวตายถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่ง โดยได้ให้เหตุผลว่า เป็นสิ่งที่ขัดกับธรรมชาติสามัญของสัตว์ทุกชนิด (Common Nature of All Animals) รวมทั้งมนุษย์ด้วย ทั้งเป็นการทำลายสิ่งที่มีพระเจ้าประทานให้ (คือชีวิตมนุษย์)²

¹ เลิริม โปณะฮีตานนท์, การกระทำผิดในสังคม, สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 27.

² Glanville Williams; The Sanctity of Life and the Criminal Law; (London, Faber and Faber (1958)), p 225.

และเนื่องจากในสมัยจักรวรรดิโรมันนี้ ได้มีการฆ่าตัวตายกันอย่างแพร่หลาย จักรพรรดิ-โรมันจึงได้ออกกฎหมายลงโทษผู้ที่ฆ่าตัวตายเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการถูกปรับสินไหมในการกระทำ ความผิดทางอาญา หรือเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษทางอาญา และได้ออกกฎหมายลงโทษทหาร ที่พยายามจะฆ่าตัวตายโดยถือว่าเป็นความผิดฐานพยายามละทิ้งหน้าที่ในกองทัพ ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน "Digest of Justinian, 48.21.3, 48.19.33, 49.16.6"¹

ทางคริสตจักรได้ออกข้อบัญญัติห้ามการฆ่าตัวตายเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.452 คือ "The Council of Arles A.D.452" โดยได้บัญญัติถึงกรณีห้ามคนรับใช้ (Servants) ฆ่าตัวตาย โดยเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อผู้เป็นนาย และต่อมาในปี ค.ศ.533 ทางคริสตจักรก็ได้ออกข้อ บัญญัติ "The Second Council of Orleans, A.D.533" โดยมีสาระสำคัญว่า การฆ่าตัวตายถือ ว่าเป็นการกระทำที่เลวกว่าอาชญากรรมอื่น ๆ ทุกประเภท²

ต่อมาในปี ค.ศ.673 ประเทศอังกฤษก็ได้นำเอาแนวความคิดเรื่องการฆ่าตัวตายเป็น อาชญากรรมมาใช้ โดยในสมัยของ "King Edgar" ได้ออกกฎหมาย "Edgar's Canon" ให้ถือ ว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม โดยให้เหตุผลว่าการฆ่าตัวตายเท่ากับเป็นการยอมรับหรือสำราญภาพ ว่าตนได้กระทำความผิดแต่จุดประสงค์ที่แท้จริงของการออกกฎหมายฉบับนี้ก็เพื่อที่จะทำการปรับไหม ทรัพย์สินของบุคคลที่ฆ่าตัวตาย อันจะทำให้ฐานะทางการเงินของภริยามีความมั่นคง มีทรัพย์สิน เพียงมากขึ้นนั่นเอง³

¹ Glanville Williams; The Sanctity of Life and the Criminal Law; (London, Faber and Faber (1958))p 229.

² Ibid., P. 231

³ Ibid., P. 245

ปัจจุบันประเทศอังกฤษถือว่าการฆ่าตัวตาย, ผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายมีความผิดฐาน "Manslaughter" ตามที่บัญญัติไว้ใน "The Homicide Act 1957"¹

ในสมัยก่อน ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปส่วนมากซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และคริสต์จักรได้เข้ามามีบทบาทอิทธิพลในทุก ๆ ด้านต่อราชอาณาจักรในยุโรป ทำให้ราช-อาณาจักรต่าง ๆ ในยุโรปรับเอาแนวความคิดเรื่อง การฆ่าตัวตาย เป็นอาชญากรรมมาจากคริสต์จักร เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ อาทิ ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย โขเวียต ลักซ์เบิร์ก ฯลฯ รับเอาแนวความคิดเรื่อง การฆ่าตัวตาย เป็นอาชญากรรมมาจากคริสต์จักร เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ และก็เพื่อให้ฐานะทาง การคลังของประเทศมั่นคง เช่นเดียวกัน

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอาณานิคมอื่น ๆ ของประเทศอังกฤษก็รับเอาแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของตนเช่นกัน

และเนื่องจากหลักกฎหมายอาญาของทุกประเทศมีบทบัญญัติลงโทษผู้ที่พยายามกระทำความผิด ดังนั้นผู้ที่พยายามจะฆ่าตัวตาย (ฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จไม่ว่าเพราะสาเหตุใด ๆ) จึงถือว่าได้กระทำความผิดที่มีโทษ (Punishable) เช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่าประเทศที่ถือว่าการฆ่าตัวตาย เป็นอาชญากรรมนั้น มีเหตุผลที่สำคัญเพียง 2 ประการ คือ

- ประการที่ 1 เหตุผลทางศาสนา
- ประการที่ 2 เหตุผลทางด้าน การคลัง

มิได้มีเหตุผลทางด้านกฎหมายในแง่ที่ถือว่าบุคคลที่ฆ่าตัวตาย, พยายามฆ่าตัวตาย

¹ Glanville Williams; The Sanctity of Life and the Criminal Law;
(London, Faber and Faber (1958)) p. 265.

เป็นบุคคลที่พ้นถูกจำกัดออกไปจากสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย เช่นเดียวกับอาชญากรอื่น ๆ
 ที่ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมที่รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องกำจัดออกไปจากสังคมโดยการโยกกฎหมาย
 อาญาให้อำนาจรัฐที่จะกระทำเช่นนั้น

โดยแท้ที่จริงมนุษย์ทุกคนกลัวความตาย และมีความรักในชีวิตของตนอันเป็นสัญชาตญาณ
 ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ดังนั้นโดยปกติแล้วบุคคลจะไม่ฆ่าตัวตาย บุคคลที่ฆ่าตัวตายหรือพยายามที่จะ
 ฆ่าตัวตายจึงเป็นบุคคลที่ไม่ปกติ อันอาจจะเนื่องมาจากสาเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดใน 4 ประการนี้
 คือ¹

- (1) ฆ่าตัวตายเพราะเป็นโรคจิต
- (2) ฆ่าตัวตายเพราะต้องการหนีความทุกข์ทรมาน
- (3) ฆ่าตัวตายเพราะวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของความเชื่อมั่นใน
 สัจธรรมอย่างฝังจิตฝังใจ อาทิ การอาราธนาชีวิตในประเพณีญี่ปุ่น พิธีสะต๋ายในประเทศอินเดีย ฯ
- (4) ฆ่าตัวตายเพราะมีความกดดันในทางอารมณ์ อาทิ อารมณ์รัก เกือบคลั่ง
 ผิดหวัง เศร้าโศก ฯ

เห็นได้ว่าบุคคลทั้งสี่ประเภทดังกล่าวไม่มีลักษณะหรือจิตใจ เช่นอาชญากร คือไม่มีความชั่ว
 ร้ายอยู่ในจิตใจหรือในการกระทำของตน ต่อมาประเทศที่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมจึง
 เริ่มที่จะเห็นว่า การลงโทษผู้ที่กระทำความผิดฐานฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายเป็นการกระทำ
 ที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลนั้น เป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้ายต่อบุคคลที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ และเป็น
 การลงโทษที่ไม่ได้ผลชะงักคือไม่ล้ามารถที่จะระงับ หรือป้องกันไม่ให้มีการฆ่าตัวตายได้เพราะผู้ที่ฆ่า
 ตัวตายย่อมไม่กลัวที่จะถูกลงโทษหรือแม้ว่าจะถูกลงโทษก็ยิ่งทำให้ผู้นั้นพยายามที่จะฆ่าตัวตายอีกเพื่อ
 เป็นการหลีกเลี่ยงการลงโทษนั้น ๆ และเป็นที่ประจักษ์อย่างแน่ชัดแล้วว่า ไม่มีประเทศใดที่โยกกฎหมาย
 ดังกล่าวแล้วจะประสบกับความสำเร็จเลย

¹ คัด นาคี, เรื่องของหมอ, สำนักพิมพ์คลังวิทยา, (โรงพิมพ์เจริญธรรม พ.ศ. 2502)

ด้วยเหตุดังกล่าว ดังนั้นต่อมาประเทศส่วนมากที่มีกฎหมายลงโทษผู้ฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายก็ได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าว โดยถือว่าการฆ่าตัวตายไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมอีกต่อไป อาทิ ประเทศฝรั่งเศส เบลารุส อิตาลี สวีเดน เยอรมันด์ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย โปแลนด์ สก็อตแลนด์ แอฟริกาใต้¹

สำหรับประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา แนวความคิดในเรื่องการฆ่าตัวตาย เป็นอาชญากรรมเริ่มมาเปลี่ยนแปลงในช่วงศตวรรษนี้เอง กล่าวคือ แม้ประเทศอังกฤษจะยังคงถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม ยังไม่ยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย แต่ศาลก็ได้ใช้ดุลยพินิจในการลงโทษโดยจะพยายามลงโทษในสถานเบา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น หากลงโทษจำคุกก็ลงโทษไม่เกิน 6 เดือน และมักเห็นการลงโทษโดยการส่งตัวไปเข้ารับการรักษาทันทีมากกว่าการจำคุก หรือให้ผู้กระทำความผิดสัญญาว่าจะไม่ฆ่าตัวตายอีก กับทั้งหากพิจารณาข้อเท็จจริงได้ว่า บุคคลผู้นั้นได้กระทำลงไปโดยไม่ได้ตั้งใจก็จะไม่มีการฟ้องร้องหรือลงโทษ²

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา บางรัฐก็ยกเลิกกฎหมายในเรื่องการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม ส่วนใหญ่ให้รัฐที่ยังคงมีกฎหมายนี้อยู่ นั้น ในการลงโทษก็มักจะไมลงโทษจำคุกแต่จะส่งตัวไปเข้ารับการรักษาทันที ณ สถานพยาบาลเช่นกัน³

¹Glanville Williams; The Sanctity of Life and the Criminal Law; (London, Faber and Faber (1958)) p 247-249.

²ibid., p 249.

³Jonas Robitsher; The Problems in Prolongation of Life; Biomedical Ethics and the Law; Edited by James M. Humber and Robert F. Almeder, (Plenum Press, 1976) p 428.

(ข). ถือว่า "การฆ่าตัวตาย"ไม่เป็นอาชญากรรม

โดยมีแนวความคิดในเรื่องการฆ่าตัวตายว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายเป็นบุคคลผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจและทางสังคม ตามที่โดทกล่าวรายละเอียดไว้ในข้อ (ก). บุคคลผู้ฆ่าตัวตายจึงได้กระทำลงไปโดยที่ตนไม่มีเจตนาที่ชั่วร้ายทั้งต่อบุคคลผู้อื่นและต่อสังคมส่วนรวม การกระทำของเขาจึงขาดองค์ประกอบความผิดทางอาญา ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาหรือเป็นอาชญากรรม กับทั้งการลงโทษผู้ที่พยายามจะฆ่าตัวตายไม่ใช่วิธีการที่จะยับยั้งหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นเลิกความคิดที่จะฆ่าตัวตายอีก ตรงกันข้ามกลับทำให้ผู้นั้นพยายามที่จะฆ่าตัวตายเพื่อต้องการหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ ประเทศที่ไม่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมมักจะเป็นประเทศที่ศาลสนามไม่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการปกครองราชอาณาจักรดังเช่นประเทศในยุโรปสมัยกลาง กับทั้งไม่เป็นประเทศในอาณาเขตของอังกฤษไม่ได้รับแนวความคิดของ "Common Law" มาใช้กับกฎหมายของประเทศตน ปัจจุบันประเทศที่ถือว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นอาชญากรรมมีมากกว่าประเทศที่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม

สำหรับประเทศไทย

การฆ่าตัวตายถือว่าการตายโดยผิดธรรมชาติอย่างหนึ่ง (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 (1)) และเมื่อมาพิจารณากฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2500 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต ตั้งแต่มาตรา 288-294 โดย

- ความผิดฐานฆ่าคนตายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ว่า "ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษ...."
- ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 290 ว่า "ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษ...."
- ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาทได้บัญญัติไว้ในมาตรา 291 ว่า "ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษ....."

เห็นได้ว่าในหมวดความผิดต่อชีวิตนี้ กฎหมายใช้คำว่า "ผู้อื่น" ดังนั้นในหมวดความผิดต่อชีวิตนี้จึงเป็นฐานความผิดฆ่าผู้อื่นทั้งสิ้น ไม่มีบัญญัติถึงการฆ่าตัวตาย,ฆ่าตนเองไว้เลย ดังนั้นการฆ่าตัวตาย, การพยายามฆ่าตัวตายจึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2500

จึงสามารถกล่าวได้ว่าในปัจจุบันการฆ่าตัวตายหรือการพยายามฆ่าตัวตายไม่มีความผิดตามกฎหมาย
ของประเทศไทย

แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันนี้ได้ตั้งเริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2500 (ปรากฏ
ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 3) โดยก่อนหน้านี้ได้ใช้
กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี) จึงมีปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปว่า การฆ่าตัวตาย, การพยายาม
ฆ่าตัวตายจะเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หรือไม่?

พิจารณากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยความผิดที่ประทุษร้ายแก่
ชีวิตและร่างกาย หมวดที่ 1 ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ชีวิต ตั้งแต่มาตรา 249-253 โดย-

- ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 249 ว่า "ผู้ใดกระทำ
โดยเจตนา ให้ผู้หนึ่งผู้ใดถึงแก่ความตาย ท่านว่ามันฆ่าคนโดยเจตนา มีความผิด..."
- ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 251 ว่า "ผู้ใดมิได้
เจตนาจะฆ่าให้ตาย แต่มันกระทำร้ายแก่ร่างกายเขาจนถึงแก่ความตายไซ้ ท่านว่ามันมีความผิด..."¹

เห็นได้ว่าในหมวดความผิดฐานประทุษร้ายแก่ชีวิตนี้กฎหมายใช้คำว่า "ผู้หนึ่งผู้ใด"
ในฐานะความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนา, ใช้คำว่า "เขา" ในฐานะความผิดฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา
และใช้คำว่า "ผู้อื่น" ในฐานะความผิดฆ่าคนตายโดยประมาท แทนตัวบุคคลผู้ถูกกระทำ, ผู้เสียหาย
หรือบุคคลผู้ที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง การที่กฎหมายใช้คำแทนผู้เสียหายที่แตกต่างกันนี้
ก่อให้เกิดปัญหาว่า การใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันเกิดขึ้นเพราะความละ เพราะของผู้ร่างกฎหมายในการ
ใช้ถ้อยคำ หรือเป็นเพราะผู้ร่างกฎหมายจงใจใช้ถ้อยคำให้แตกต่างกันเพื่อประสงค์จะคุ้มครองบุคคล
ในฐานะความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนาให้แตกต่างไปจากฐานความผิดฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาหรือฆ่า
คนตายโดยประมาท

¹กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, นายร้อยตำรวจโท เล็กชัย วิชัยลักษณ์ ผู้รวบรวม,
(โรงพิมพ์นิติเวชย์, 2498) หน้า 113-115.

ซึ่งหากเกิดเพราะความสะเพร่า ในการใช้ถ้อยคำในมาตรา 249 ก็ควรจะตั้งใช้คำว่า "ผู้อื่น" แทนคำว่า "ผู้หนึ่งผู้ใด" ก็หมายความว่า การพยายามฆ่าตัวตายไม่มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา แต่หากการใช้ถ้อยคำในมาตรา 249 เกิดขึ้นด้วยความจงใจ ก็หมายความว่า การพยายามฆ่าตัวตายจะเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา

แต่ปัญหาดังกล่าวนี้ได้เป็นที่ยุติแล้วว่า การพยายามฆ่าตัวตายไม่มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา โดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 64/2465 ได้วินิจฉัยให้เหตุผลประกอบว่า ... เพราะการประทุษร้ายแก่ร่างกายหรือแก่ชีวิตนั้น ถ้าผู้ใดทำแก่ตัวเอง หามิบทลงโทษไม่¹

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสามารถสรุปได้ว่า การฆ่าตัวตายจะเป็นอาชญากรรมหรือไม่นั้นก็แล้วแต่ว่าประเทศนั้น ๆ มีกฎหมายบัญญัติลงโทษการฆ่าตัวตายไว้หรือไม่? การฆ่าตัวตายจึงอาจถือว่าเป็นอาชญากรรมในประเทศหนึ่ง แต่ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมในอีกประเทศหนึ่ง แต่ในปัจจุบันประเทศที่ไม่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมมีมากกว่า

ความเห็นของผู้เขียน

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า การฆ่าตัวตายไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม เพราะลดประละงค์ในการลงโทษผู้กระทำอาชญากรรมก็เพื่อเป็นการป้องปรามให้บุคคลนั้นมีโอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้โดยการอบรมบ่มนิสัยเสียใหม่ และในระหว่างที่อบรมให้เป็นคนดีนั้น ก็ถือเป็นการกีดกันผู้นั้นออกจากสังคม เป็นการชั่วคราวเพื่อสังคมจะได้ไม่ต้องเดือดร้อนเนื่องจากการกระทำของผู้นั้นอีก หรือหากเห็นว่าบุคคลผู้นั้นไม่มีโอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้ ก็จะจัดการกำจัดผู้นั้นออกไปเสียจากสังคม โดยเด็ดขาดคือการประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ส่วนผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายนั้นเข้าไปบุคคลที่มีความชั่วหรือมีอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือสังคมโดยทั่วไปตั้ง เช่นอาชญากรอื่น ๆ ดังนั้นการลงโทษบุคคลผู้พยายามฆ่าตัวตายย่อมจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ประกอบกับผู้พยายามฆ่าตัวตายมักจะเป็นผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ หรือทางสังคม ดังนั้นการพยายามที่จะฆ่าตัวตายจึงถือได้ว่า

¹ ธรรมสาร เล่ม 6 คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2465, หน้า 38

เป็นสัญญาณขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก แสดงให้บุคคลภายนอกทราบว่าขณะนี้เขากำลังมีวิฤหาต้องการให้ผู้อื่นมาช่วยแก้ไขให้ การป้องกันไม่ให้บุคคลพยายามฆ่าตัวตายอีกจึงไม่ควรใช้วิธีการลงโทษทางอาญา แต่ควรใช้วิธีการเข้ามาแก้ไขปัญหาให้กับผู้ที่มีปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านจิตใจหรือสังคมก็ตาม และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากแนวความคิดที่ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมเนื่องมาจากความเชื่อทางด้านคำสาป ดังนั้น กฎหมายจึงไม่ควรที่จะบังคับให้บุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันทางด้านคำสาปต้องมายอมรับในความเชื่อของอีกคำสาปหนึ่งที่เขาไม่ได้ศรัทธาเชื่อถือ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการฆ่าตัวตายไม่ควรจะถือว่าเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่ง

2). กรณี "การฆ่าตัวตายด้วยกัน" (Secondary Parties)

เป็นกรณีที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงร่วมกันที่จะฆ่าตัวตายด้วยกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ¹-

(ก). สัญญาฆ่าตัวตายด้วยกันโดยบุคคลหนึ่ง เป็นผู้ลงมือฆ่า (The Killing-Suicide Pact)

เป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งฆ่าบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งหลังจากที่ตกลงกันว่าตนจะฆ่าตัวตายตามหลังจากที่ได้ฆ่าบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว เช่น สามีภรรยาตกลงที่จะฆ่าตัวตายโดยใช้อาวุธปืนโดยให้สามียิงภรรยาไปแล้วสามีจะยิงตัวตายตาม หรือ สามีภรรยาตกลงใจที่จะฆ่าตัวตายโดยใช้แก๊สโดยสามีจะเป็นผู้เปิดแก๊ส

(ข). สัญญาฆ่าตัวตายด้วยกันโดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ลงมือเอง (The Double-Suicide Pact)

เป็นกรณีที่บุคคลแต่ละฝ่ายตกลงที่จะฆ่าตัวตายด้วยตนเองพร้อม ๆ กัน เช่น การดื่มยาพิษด้วยกัน

¹Glanville Williams; The Sanctity of Life and the Criminal Law; (London, Faber and Faber (1958)) p 264-266

ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ ในกรณี (ก) หากผู้กระทำเปลี่ยนใจไม่ยอมฆ่าตนเองตายตามสัญญา หรือลงมือฆ่าตนเองแล้วแต่ไม่ตาย และในกรณี (ข) ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายไม่ตาย ผู้ที่รอดชีวิตมาจะมีความผิดในฐานะใด?

ในกรณี (ก) หากผู้กระทำเปลี่ยนใจไม่ยอมฆ่าตนเองหลังจากที่ฆ่าอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ผู้นั้นมีความผิดฐาน "ฆาตกรรม" (Murder in the First Degree) (แต่สำหรับประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1957 ได้ออกกฎหมาย "The Homicide Act 1957" ลดฐานความผิดลงเหลือ "Manslaughter")

และหากผู้กระทำฆ่าตัวเองตามสัญญาแต่ไม่ตาย ผู้นั้นจะมีความผิดฐานพยายามฆ่าตัวตายอีกด้วยในกรณีประเทศนั้น ๆ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม

ในกรณี (ข) ผู้ที่รอดชีวิตจะมีความผิดฐานยุยงส่งเสริมการฆ่าตัวตายของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าประเทศนั้นจะถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมหรือไม่ก็ตาม และยังมีความผิดฐานพยายามฆ่าตัวตายหากประเทศนั้น ๆ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม ซึ่งการยุยงส่งเสริมการฆ่าตัวตายจะโต้กล่าวในรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

สำหรับประเทศไทย

หากเป็นกรณี (ก) ไม่ว่าผู้กระทำจะเปลี่ยนใจไม่ฆ่าตัวตายตามหรือพยายามฆ่าตัวตายแล้วแต่ไม่ตาย ผู้นั้นจะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (4)

หากเป็นกรณี (ข) ผู้กระทำอาจมีความผิดฐานช่วยเหลือหรือยุยงให้อีกฝ่ายฆ่าตัวตาย หากอีกฝ่ายยัง เป็นเด็กมีอายุไม่เกิน 16 ปี หรือเป็นผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่า การกระทำของตนมีสภาพหรือสารสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 แต่หากไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว ผู้กระทำก็ไม่มีผิด

31. กรณี "การยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ การฆ่าตัวตาย"

แม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการฆ่าตัวตายว่า จะเป็นอาชญากรรมหรือไม่? ตามที่กล่าวมาแล้ว แต่ในกรณีการยุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้มีการฆ่าตัวตายทุกประเทศต่างมีความเห็นอย่าง เดียวกันว่า เป็นอาชญากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

กรณีการยุยงบุคคลบางประเภทที่ไม่อยู่ในภาวะที่จะสามารถเข้าใจถึงการกระทำในการฆ่าตัวตายของตนได้ อาทิ เช่น เด็ก หรือบุคคลวิกลจริต บัญญาอ่อน ฯ จึงเป็นกรณีที่รัฐจะต้องเข้าไปชดเชยว่างการกระทำดังกล่าวเพื่อปกป้องชีวิตของบุคคล ซึ่งหากไม่มีการยุยงส่งเสริมดังกล่าวจากบุคคลอื่นแล้วบุคคลนั้นก็จะมีไม่ฆ่าตัวตายอย่างแน่นอน กฎหมายของทุกประเทศจึงถือว่าการช่วยเหลือ แนะนำส่งเสริมยุยง (Deliberately Aid, Advise, Encourage) ให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรมที่มีความผิดฐานยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย (Abetment Offence) และต้องได้รับโทษซึ่งเบากว่าความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ไม่ว่าบุคคลผู้ยุยงส่งเสริมนี้จะเป็นผู้หนึ่งซึ่งร่วมฆ่าตัวตายด้วยหรือไม่?

สำหรับประเทศไทย ในกรณีบีบบังคับให้บุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจของตนฆ่าตัวตาย และในกรณีช่วยหรือยุยงส่งเสริมให้บุคคลบางประเภทฆ่าตัวตาย ได้มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 292 และมาตรา 293 ตามลำดับ.

2. ข้อยกเว้นความรับผิดในทางอาญา

ก) ความยินยอมของผู้เสียหายในทางอาญา

ความยินยอม (consent) ในทางอาญา คือ ความสมัครใจของผู้เสียหายที่จะได้รับการประทุษร้ายจากบุคคลอื่น ความยินยอมอาจแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ¹

- 1) ความยินยอมโดยแจ้งชัด (express consent)
- 2) ความยินยอมโดยปริยาย (implied consent)

ความยินยอมโดยแจ้งชัด ได้แก่ การกล่าวโดยวาจา หรือ โดยการแสดงกริยาโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความเต็มใจที่จะให้บุคคลผู้อื่นกระทำการใด ๆ ต่อตนได้

¹ พจนี ปุณปาตม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด,

ความยินยอมโดยปริยาย ได้แก่ การกล่าวโดยวาจา หรือ การแสดงกิริยาซึ่งมิได้แสดงออกโดยชัดแจ้งถึงความสมัครใจในการยอมให้บุคคลผู้อื่นกระทำการใด ๆ ต่อตน แต่วิญญูชนมีความเข้าใจได้ว่าบุคคลผู้นั้นได้ให้ความยินยอม รวมทั้งบุคคลผู้กระทำก็มีความเข้าใจอย่างนั้นเช่นกัน อาทิ เช่น นาย ก. ไปหาแพทย์เพื่อให้ทำการรักษา แพทย์บอกนาย ก. ว่าจะฉีดยาให้ นาย ก. ได้ยกแขนให้แพทย์ฉีดยาโดยไม่ได้ออกคำวาทัก้วงหรือพูดว่าอะไร กรณีเช่นนี้ถือได้ว่า นาย ก. ได้ให้ความยินยอมโดยปริยายต่อแพทย์ในการที่แพทย์จะฉีดยาให้แก่ตนแล้ว

หลักกฎหมายเรื่อง "ความยินยอมของผู้เสียหาย" ที่อาจใช้อ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดตามกฎหมายนี้ ได้รับอิทธิพลและแนวความคิดมาจากหลักกฎหมายโรมันที่ว่า "Voluntati Non Fit Injuria" หรือ "ความยินยอมไม่เป็นความผิด" ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่สามารถนำมาใช้กล่าวอ้าง เพื่อปฏิเสธความรับผิดทั้งในทางแพ่งและทางอาญาได้ โดยในทางแพ่ง บุคคลสามารถที่จะอ้างหลักกฎหมายนี้เพื่อปฏิเสธได้ในทุกกรณี ส่วนในทางอาญา บุคคลสามารถที่จะอ้างหลักกฎหมายนี้เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ในขอบเขตที่จำกัดมาก จะใช้อ้างได้ในบางกรณีเฉพาะที่กฎหมายของประเทศนั้น ๆ จะได้วางหลักเกณฑ์ไว้เท่านั้น ในกรณีที่ใช้อ้างได้นั้นความยินยอมของผู้เสียหายในทางอาญาจะมีผลให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความผิด และถือว่าการกระทำนั้น ๆ ไม่เป็นความผิด ไม่ใช่มีความผิดแต่ยกเว้นโทษ¹

ความยินยอมที่ทำให้ได้รับการยกเว้นความผิดทางอาญา กับ ความยินยอมในทางแพ่ง (ทางนิติกรรม) ที่อาจมีผลให้นิติกรรมล้มบรรลหรือล้มบรรล้นั้น ไม่ใช่ความยินยอมอย่างเดียวกัน แต่เป็นความยินยอมคนละชนิดคนละ เรื่องที่แตกต่างกัน ความยินยอมในทางอาญาจึงไม่ใช่ความยินยอมที่ก่อให้เกิดหนี้ ดังนั้นแม้ผู้เสียหายจะได้ให้ความยินยอมไว้แล้ว ผู้เสียหายก็สามารถที่จะบอกเลิกความยินยอมดังกล่าวเสียเมื่อใดก็ได้² กับทั้งผู้ที่ให้ความยินยอมในทางอาญาไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ แต่จะต้องสามารถที่จะเข้าใจขอบเขตของการกระทำและความหมายของการยินยอม ทั้งรู้ถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ตน โดยปกติ ประเทศต่าง ๆ จะไม่กำหนดอายุขั้นต่ำของบุคคลที่สามารถให้ความยินยอมในทางอาญาได้ แต่ในบางประเทศก็มีการกำหนดอายุขั้นต่ำเพื่อความแน่ชัดของกฎหมาย อาทิ

¹ นาย ประทีป ประชัญญากรณ์, ความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2522), หน้า 19-21.

² นายกมลชัย รัตนลภา วงศ์, ความยินยอมในกฎหมายอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2523), หน้า 154.

ประเทศสหรัฐอเมริกา¹ กำหนดไว้ว่า บุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมในการกระทำ ความผิดทางอาญาได้ คือ เด็กที่อายุต่ำกว่า 14 ปี ฯ

ประเทศอินเดีย² ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 12 หมายความว่า ผู้ให้ความยินยอมได้นั้นจะต้องมีอายุตั้งแต่ 12 ปี ขึ้นไป เว้นแต่จะได้ปรากฏเป็นอย่างอื่นในฐาน ความผิดต่าง ๆ ที่ระบุไว้โดยเฉพาะ

ประเทศอังกฤษ³ ได้บัญญัติไว้ใน "The Family Law" มาตรา 8 หมายความว่า ผู้เยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป สามารถให้ความยินยอมในการผ่าตัด รับการรักษาทางแพทย์ หรือทางทันตแพทย์ได้

ข) หลักเกณฑ์เรื่องความยินยอมของผู้เสียหายในทางอาญา

ความยินยอมของผู้เสียหายที่อ้างยกเว้นความผิดทางอาญาจะต้อง เป็น ความยินยอมอย่างใดบ้างนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ของ เรื่องนี้ของนานา ประเทศแล้ว สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความยินยอมนั้นต้องไม่ขัดต่อความรู้สึกในทาง ธรรมจรรยา คีธรรมอันดีของประชาชน
2. ความยินยอมที่ให้นั้น จะต้องเป็นความยินยอมโดยบริสุทธิ์ กล่าวคือให้ความยินยอมด้วยความเต็มใจ การให้ความยินยอมไม่ใช่เนื่องมาจากการบังคับอยู่ เช่น หลอกลวงหรือเข้าใจผิด

¹ นายประทีป ปรัชญาภรณ์. ความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2522), หน้า 19-21.

² นายกมลชัย รัตนสีกาววงศ์, ความยินยอมในกฎหมายอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2523), หน้า 154.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 155.

3. ต้องเป็นความยินยอมที่ให้ในขณะที่เกิดการกระทำ มิใช่หลังการกระทำ¹

การเล่นหรือการแข่งขันกีฬา (Game and Contest) หากเป็นการเล่นกันตามกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับ แม้จะมีการกระทบกระทั่งร่างกายซึ่งกันและกัน (การทำร้าย) ผู้กระทำไม่มีความผิดเพราะถือว่าแต่ละฝ่ายให้ความยินยอม (คือสมัครใจที่จะเล่นกีฬานั้น ๆ) ในกรณีที่มีการกระทบกระทั่งร่างกายซึ่งกันและกัน ไม่เป็นการขัดต่อความสำนึกในทางศีลธรรมอันดีของประชาชน (Ethical Feeling) หากผู้กระทำนั้น ๆ ไม่มีเจตนาที่จะทำร้าย ไม่มีเจตนาอาฆาตมาดร้าย และกีฬาประเภทใดจะเล่นได้เพียงใด ย่อมต้องแล้วแต่มติของมหาชนในเวลานั้น ๆ และในท้องถิ่นนั้น ๆ²

การรักษาพยาบาลโดยแพทย์กระทำต่อผู้ป่วยในบางกรณี แม้จะมีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกายผู้ป่วยก็ตาม แต่หากแพทย์ได้กระทำลงไปโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการตรวจ ป่าบรักษา และป้องกันโรคตามหลักวิชาทางการแพทย์ อันเป็นการสมประโยชน์แก่ผู้ป่วยเอง ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องกับความสำนึกทางด้านศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น เมื่อแพทย์ได้รับความยินยอมที่เป็นอิสระจากผู้ป่วยไม่ว่าจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ก่อนหรือในขณะที่แพทย์ทำการตรวจ ป่าบรักษาหรือป้องกันโรคแพทย์จึงสามารถอ้างความยินยอมของผู้ป่วยเพื่อยกเว้นความผิดในทางอาญา ในกรณีที่ผู้ป่วยได้อันตรายแก่กายหรือชีวิตอันเนื่องจากการรักษาที่ปฏิบัติตามหลักวิชาทางการแพทย์นั้น

¹ จิตติ ดิงคัมภีร์, ความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิด, วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 3 ฉบับที่ 2, 2520, หน้า 54-57.

² จิตติ ดิงคัมภีร์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 2 แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 5 บริษัท บริษัทการพิมพ์จำกัด, 2521, หน้า 683.

หากเป็นกรณีที่อยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน (emergency situation) ที่แพทย์มีความจำเป็นที่จะต้องทำการรักษาให้แก่ผู้ป่วย เป็นกรณีที่เร่งด่วน เพื่อช่วยชีวิตของผู้ป่วยไว้ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย เนื่องจากผู้ป่วยตกอยู่ในสภาวะที่ไม่อาจที่จะให้ความยินยอมในการรักษา นั้น ๆ แก่แพทย์ได้และต่อมาผู้ป่วยได้ตายลงหรือได้รับบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากการรักษาที่ฉุกเฉินของแพทย์ อาจละพิจารณา ความรับผิดชอบของแพทย์ได้ดังนี้

- กรณีที่ผู้ป่วยอยู่ในภาวะที่ไม่อาจที่จะให้ความยินยอมได้ อาทิ ผู้ป่วยหมดสติ หรือผู้ป่วยมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ กรณีเช่นนี้อาจถือได้ว่า ผู้ป่วยได้ให้ความยินยอมโดยปริยายต่อวิธีการรักษาของแพทย์แล้วโดยพิจารณาว่าบุคคลโดยทั่วไป ไม่ต้องการที่จะตาย สิ่งย่อมต้องการที่จะได้รับการรักษาจากแพทย์และต้องการให้แพทย์ช่วยชีวิตของตนไว้ ดังนั้นแพทย์จึงอาจกล่าวอ้างความยินยอมโดยปริยายของผู้ป่วยเพื่อที่จะยกเว้นความรับผิดชอบของตนได้ในกรณีที่ผู้ป่วยอยู่ในภาวะที่ไม่อาจที่จะให้ความยินยอมได้นี้ นอกจากนี้จะพิจารณาว่าเป็นเรื่องของความยินยอมโดยปริยายแล้ว ก็อาจพิจารณาในแง่ของการกระทำผิดโดยจำเป็นได้เช่นกัน เพียงแต่ผลทางกฎหมายจะแตกต่างกันไปเท่านั้น กล่าวคือเป็นกรณีที่ถือว่าไม่มีความผิด กับ เป็นกรณีที่ถือว่ามีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ

โดยปกติ การกระทำความผิดทางอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (ยกเว้นกรณีของการเล่นกีฬาและการรักษา) กฎหมายของนานาประเทศได้วางหลักเกณฑ์ไปในทำนองเดียวกันคือ ถือว่าความยินยอมของผู้เสียหายไม่อาจยกเว้นความผิดทางอาญาได้ หรือถือว่าความยินยอมของผู้เสียหายไม่มีความสำคัญที่จะทำให้การกระทำนั้น ๆ เป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิด เนื่องจากถือว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความปลอดภัยของสังคมมนุษย์ กฎหมายอาญามีได้คำนึงถึงความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นแก่คนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะไม่ ความยินยอมของผู้เสียหายจึงไม่มีความสำคัญถ้ายังมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่สังคม แต่ความยินยอมของผู้เสียหายอาจยกเว้นความผิดได้ในกรณีที่มิผลให้การกระทำนั้น ๆ ไม่ครบองค์ประกอบความผิด เช่น ความยินยอมของเจ้าหน้าที่ในความผิด

ฐานสักทราษย์ ความยินยอมให้พิมพ์ข้อความหมิ่นประมาทในความผิดฐานหมิ่นประมาท ความยินยอมของหญิงในความผิดฐานข่มขืนฯ ซึ่งในความผิดเหล่านี้ เมื่อผู้เสียหายยินยอมการกระทำนั้นก็ขาดองค์ประกอบของความผิด ผู้กระทำจึงไม่มีความผิด ส่วนในฐานความผิดอื่นที่ความยินยอมไม่มีผลต่อองค์ประกอบของความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หลักกฎหมายของประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไปได้ถือหลักไปในแนวเดียวกันว่า ความยินยอมของผู้เสียหายจะยกเว้นความผิดได้เฉพาะในกรณีที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ว่าผิดศีลธรรมอันดี ไม่ขัดต่อความรู้สึกในทางธรรมจรรยา¹

ความยินยอมของผู้เสียหายในการทำให้ผู้อื่นฆ่าตนนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ไม่มีกรณีใดเลยที่พอจะถือได้ว่า เป็นสิ่งที่ยอมรับด้วยธรรมจรรยา และศีลธรรมอันดีของประชาชน ในอันที่จะอ้างความยินยอมของผู้เสียหายเพื่อปฏิเสธความรับผิดของผู้กระทำได้ เพราะการเคารพต่อ "สิทธิในชีวิต" (The Right to Life) ของบุคคล เป็นสิ่งที่ยอมรับด้วยศีลธรรมและกฎหมายที่บุคคลผู้อื่นจะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิดังกล่าว ดังนั้น ความยินยอมของผู้เสียหายในความผิดต่อชีวิต จึงเป็นหลักกฎหมายอาญาที่นานาประเทศยอมรับว่า ไม่อาจยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อยกเว้นความรับผิดในทางอาญาได้ และเพื่อให้หลักกฎหมายดังกล่าว มีความชัดเจนยิ่งขึ้นบางประเทศจึงได้นำหลักกฎหมายดังกล่าว มาบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของตน อาทิ. -²

ประเทศสิงกา ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 มีใจความว่า ความยินยอมจะเป็นข้ออ้างได้ก็แต่เฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาที่ไม่เป็นเหตุทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือ ได้รับอันตรายสาหัสและในมาตรา 81 มีใจความว่า แม้ผู้กระทำจะได้กระทำด้วยความหวังดีหรือสุจริต ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย หรือ ได้รับอันตรายสาหัส ก็ไม่อาจอ้างความยินยอมของผู้เสียหายเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้

ประเทศกานา ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 42 มีใจความว่า การกระทำที่เจตนาทำให้ถึงตายหรืออันตรายสาหัส ผู้กระทำจะอ้างความยินยอมไม่ได้

¹ นายประทีป ปรัชญาภรณ์. ความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522, หน้า 512-513.

² G.L. Peiris, General Principles of Criminal Liability in Ceylon, Lake House Investment Ltd, (1972), pp. 340-41 อ้างถึงใน นายกมลชัย รัตนสีกาววงศ์, ความยินยอมในกฎหมายอาญา, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2523), หน้า 86.

ประเทศอินเดีย¹ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 87 หมายความว่า ความยินยอมของผู้เสียหายเป็นข้อแก้ตัวได้ เฉพาะในความผิดที่ไม่ได้มีเจตนาฆ่าและไม่ได้ทำให้เกิดอันตรายสาหัส

รัฐทาลมา เนียประเทศออสเตรเลีย² ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55 หมายความว่า การทำร้ายร่างกายด้วยความยินยอมนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็แต่เฉพาะที่เป็นอันตรายแก่ชีวิตหรือพิการ

ประเทศอิตาลี³ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 หมายความว่า การกระทำต่อผู้เสียหายอันกฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นความผิด ที่ผู้เสียหายจะให้ความยินยอมเพื่อการกระทำนั้น ๆ ไม่เป็นความผิดนั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิ หรือ ประโยชน์ผิดที่ผู้เสียหายนั้น ๆ อาจลละเสียได้ (ซึ่งมิใช่กรณีความผิดต่อชีวิต)

สำหรับประเทศกลุ่ม "Common Law" แม้จะไม่ได้บัญญัติหลักกฎหมายในเรื่องความยินยอมในความผิดต่อชีวิตไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ก็ได้มีการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวไว้ในคำพิพากษาของศาล อาทิ ประเทศอังกฤษ ได้มีการวางหลักเกณฑ์เรื่องความยินยอมไว้ในคำพิพากษาโดยผู้พิพากษา "Stephen J." หมายความว่า⁵ "การทำให้ร่างกายถึงพิการ เสี่ยงต่อชีวิตหรือได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำจะอ้างความยินยอมเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้และในกรณีที่เป็นอันตรายต่อร่างกายธรรมดาซึ่งเป็นภัยต่อสังคม ผู้กระทำก็อ้างถึงความยินยอมขึ้นเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้เช่นกัน"

¹ ลิตติ ดิงค์ภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: บริษัทพิรการพิมพ์ จำกัด, 2521), หน้า 681.

² นายกมลชัย รัตนกุลวงศ์, ความยินยอมในกฎหมายอาญา, (2523), หน้า 88.

³ นายประทีป ปรัชญาภรณ์, ความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญา, (2522), หน้า 236.

⁴ Glanville williams, Textbook of Criminal Law. (London; Stevens, 1978), p. 541.

แม้ว่า ในความผิดต่อชีวิตไม้อาจที่จะอ้างหลักกฎหมายเรื่อง "ความยินยอมไม่เป็น ความผิด" เทียบกับ ความรับผิดได้ตามที่กล่าวมาแล้วแต่ในบางประเทศก็ยังให้ความสำคัญของ "การให้ความยินยอมของผู้เสียหาย" โดยในความผิดต่อชีวิตที่ผู้เสียหายได้ให้ความยินยอม จะมีการลดฐานความผิดจาก "ฆาตกรรม" (murder) เป็น "การฆ่าผู้อื่น" (manslaughter) หรือลดโทษให้ อาทิ¹

- ประเทศอิตาลี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 579)
- ประเทศออสเตรเลีย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293, 294)
- ประเทศสเปน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 409)
- ประเทศสวีเดน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 114)
- ประเทศเยอรมัน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 216)
- ประเทศอังกฤษ (Suicide Act 1961)

"การฆ่าโดยได้รับความยินยอม" กับ "การสนับสนุนให้ฆ่าตัวตาย" แม้จะเป็นผลให้เกิดความตายกับบุคคลเช่นเดียวกัน แต่ผลทางกฎหมายจะมีความแตกต่างกันในแง่ของฐานความผิดและโทษที่จะได้รับ เนื่องจาก "การฆ่าโดยได้รับความยินยอม" ผู้ที่ได้รับความยินยอมเป็นผู้ลงมือฆ่าด้วยตนเอง จึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ส่วนกรณี "การสนับสนุนให้ฆ่าตัวตาย" ผู้ที่สนับสนุนมิได้เป็นผู้ลงมือฆ่าด้วยตนเอง ดังนั้นผู้ที่สนับสนุนจึงไม่มีความผิดฐานฆาตกรรมแต่อาจมีความผิดฐานยุยงส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการฆ่าตัวตาย ซึ่งมีโทษเบากว่าความผิดฐานฆาตกรรม หรืออาจจะไม่มีความผิดเลย (มักจะเป็นประเทศที่ไม่ถือว่าการฆ่าตัวตาย เป็นความผิดทางอาญา) ทั้งนี้แล้วแต่กฎหมายของแต่ละประเทศจะได้บัญญัติไว้เช่นใด

จากที่กล่าวมา เมื่อพิจารณาการกระทำของแพทย์ต่อผู้ป่วยกับความยินยอมของผู้ป่วยต่อการกระทำของแพทย์ จึงพอที่จะสรุปได้ว่าความยินยอมของผู้ป่วย สามารถอ้างเป็นข้อยกเว้นความรับผิดทางอาญาได้หากการกระทำของแพทย์เป็นการรักษาโรค ป่าบัดโรคหรือตรวจโรค แต่ไม่สามรถอ้างเป็นข้อยกเว้นความรับผิดทางอาญาได้ หากการกระทำของแพทย์เป็นการทำให้

¹ Amnon Rubinstein, *The Victim's Consent in Criminal Law*, (Illinois: Charles C. Thomas, 1975), pp. 189-210 อ้างถึงใน นายกมลชัย รัตสีการวงศ์, ความยินยอมในกฎหมายอาญา, หน้า 68.

ผู้ป่วยตายโดยเจตนา แม้ว่าแพทย์จะได้กระทำด้วยความรู้สึกที่เมตตาสงสารไม่ต้องการให้ผู้ป่วย ต้องได้รับความเจ็บปวดอีกต่อไป ดังนั้นการกระทำ "euthanasia" แม้ว่าผู้ป่วยจะให้ความยินยอม แพทย์ก็ยังคงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

3. "euthanasia" กับ ความรับผิดชอบในทางอาญา

โดยจะใช้กฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักในการพิจารณา

ก) กรณี "Passive Euthanasia"

เนื่องจากเป็นกรณีที่แพทย์ได้เพิกเฉย ละเลยหรืองดเว้นไม่ทำการรักษาผู้ป่วย โดยปล่อยให้ผู้ป่วยตายไป แต่การเพิกเฉย ละเลยนี้จะเป็นความผิดต่อเมื่อแพทย์มีหน้าที่แล้วไม่ทำ และหน้าที่ดังกล่าวของแพทย์จะต้องเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย (Legal Duty) มิใช่หน้าที่ทางด้านศีลธรรม กล่าวคือแพทย์จะมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องให้การดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วย ต่อเมื่อได้ทำสัญญาไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยปริยายรับผู้ป่วยนั้น เข้าไว้เป็นคนไข้ของตนแล้ว

ดังนั้นในกรณีที่แพทย์มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลรักษาคนไข้แต่ละ ละเลยหรืองดเว้น ไม่ทำตามหน้าที่ หากการละเลยได้ก่อให้เกิดการตายขึ้นในช่วงนั้นและเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้คนไข้ตายล้มตึง เจตนาารมณ์ของแพทย์ แพทย์จึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยการงดเว้นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ

ข) กรณี "Active Euthanasia"

เป็นการเปลี่ยนจากกฎที่ว่าแพทย์จะต้องช่วยชีวิตคนไข้มาเป็นแพทย์เป็นผู้กระทำให้คนไข้ตายเสียเองโดยแพทย์ผู้กระทำจะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Homicide) และหากแพทย์ได้กระทำโดยเต็มใจและคิดไว้ล่วงหน้า (Willful, Premeditated) แพทย์จะมีความผิดฐานฆาตกรรม (First-Degree Murder)

ในกรณีการทำให้ตายโดยสมัครใจ (Voluntary Active Euthanasia) อาจจะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการฆ่าตัวตายได้เช่นกัน ซึ่งหากพิจารณาเช่นนี้ แพทย์ผู้กระทำจะไม่มีผิดฐานฆาตกรรม (Murder) แต่จะมีความผิดฐานช่วยเหลือแนะนำ ส่งเสริมให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย¹

¹George H. Kieffer, EUTHANASIA, BIOETHICS A Textbook of Issues, (Addison-Wesley Publishing Company, 1979), p. 216-217.

ส่วนในการพิจารณาให้ตายโดยไม่สมัครใจและโดยตรง (Involuntary Active Euthanasia) เป็นการเน้นเห็นว่าแพทย์จะมีความผิดฐานฆาตกรรม เพราะการกระทำดังกล่าวของแพทย์มิได้แตกต่างไปจากการกระทำของฆาตกรอื่น ๆ โดยมีเจตนาที่จะให้คนไข้นั้นตายอันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของคนไข้ แม้ว่าจะได้กระทำลงไปเพื่อมิให้คนไข้ต้องได้รับความทุกข์ทรมานความเจ็บปวดก็ตาม

ข้อแตกต่างระหว่าง "การปฏิเสธที่จะใช้มาตรการพิทักษ์รักษา (Passive euthanasia)" กับ "การกระทำโดยตรงให้คนไข้ตาย" (Active euthanasia) นั้น แม้ว่าในทางกฎหมายถือว่าเป็นความผิดทางอาญา เช่นกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในแง่ของศีลธรรมและความรู้สึกของประชาชนในสังคม กล่าวคือ ในกรณี "Passive euthanasia" แพทย์ไม่ได้ช่วยในการทำให้คนไข้ตายเพียงแต่แสดงความพยายามที่จะรักษาเท่านั้น ส่วนกรณี "Active euthanasia" แพทย์เป็นผู้ดำเนินการโดยตรงในการทำให้คนไข้ตาย¹ ด้วยเหตุดังกล่าวในกรณีของ "Passive euthanasia" สังคมจึงพอที่จะยอมรับได้บ้างและมักจะไม่คัดค้าน ส่วนกรณีของ "Active euthanasia" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "Involuntary euthanasia" สังคมไม่ยอมรับและคัดค้านอย่างเต็มที่

การฆ่าผู้อื่นด้วยความรู้สึกเมตตาสงสาร (mercy killing, euthanasia) นี้ แม้ว่าผู้กระทำจะมีความผิดฐานฆ่าคนตายตามที่กล่าวมาแล้ว แต่บางประเทศก็ถือว่าเป็นความผิดที่มีโทษเบาลง โดยบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเลย เช่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน อินเดีย² และประเทศที่ใช้ "Common Law" โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาแม้ในทางทฤษฎีผู้กระทำจะมีความผิดฐานฆ่าคนตาย แต่ในทางปฏิบัติแล้วอาจจะไม่มีการฟ้องร้องผู้กระทำผิดต่อศาลหรือแม้ว่าจะมีการฟ้องร้องต่อศาล ศาลก็มักที่จะใช้ดุลยพินิจในการลงโทษเบาที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยอาจตัดสินโดยการรอกการลงโทษ³

¹George H. Kieffer, Euthanasia, Bioethics a Textbook of Issues, (Addison-Wesley Publishing Company, 1979) p. 221.

²นายจิตติ ติงคังหิย์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 พิมพ์ครั้งที่ 3 จัดพิมพ์โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, (โรงพิมพ์หม่อมหลวงราชวิทยาลัย 2524) หน้า 1827.

³George P. Fletcher; Legal Aspects of the Decision Not to Prolong Life, Moral Problem in Medicine, (New Jersey: Prentice-Hall, 1976), p.262.

๔. "euthanasia" กับ ความรับผิดของแพทย์ในทางแพ่ง

1. หลักกฎหมายแพ่งในเรื่องละเมิด

ละเมิด (Torts) คือ การประทุษร้ายหรือกระทำผิดในทางแพ่ง

ความรับผิดฐานละเมิดในทางแพ่ง เกิดจากแนวความคิดทางศีลธรรมที่ว่า ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องชดเชยค่าเสียหาย โดยกฎหมายมุ่งประสงค์ที่จะเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนหนึ่งคนใดที่ได้รับความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย อามทรัพย์ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างอื่น โดยเฉพาะเจาะจง และหากไม่อาจที่จะทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้¹

การกระทำผิดทางอาญา ไม่ว่าจะจำเป็นจะต้องเป็นละเมิดในทางแพ่งด้วย เล่มต่อไปหากไม่เป็นการล่วงละเมิดก่อความเสียหายให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมักจะเป็นการกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ โดยเฉพาะเป็นพิเศษ มิใช่เป็นความผิดที่เห็นได้ชัดแจ้งในตัวเอง อาทิ การมีสิ่งของที่ผิดกฎหมายไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต การเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาตฯ แต่หากการกระทำผิดทางอาญาที่นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมโดยส่วนรวมแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ อาทิ ในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หมิ่นประมาทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฯ นอกจากจะต้องรับโทษทางอาญาแล้ว ผู้กระทำจะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในทางแพ่งฐานละเมิดอีกด้วย

การกระทำผิดฐานละเมิดนี้ ในระยะแรก ๆ เริ่มจากแนวความคิดที่ว่า บุคคลใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายนั้นทุกกรณีไป โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้กระทำได้กระทำผิดหรือไม่ เป็นหลักที่ว่า "มีความรับผิดแม้ไม่มีความผิด" (Liability without fault) แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแนวความคิดจากหลักเดิมมาเป็นหลักที่ว่า "ไม่มีความรับผิด ถ้าปราศจากความผิด" (Liability as a result of fault) กล่าวคือ จะต้องคำนึงถึงความผิดของผู้กระทำไม่ว่าจะโดยจงใจ

¹ วาริ นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง สภามิตรไรต์, (กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์ 2518), หน้า 4-5.

หรือประมาท หากผู้กระทำไม่ได้กระทำผิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบละเมิด เนื่องจากเห็นกันว่าเป็นสิ่ง
ที่ผิดต่อศีลธรรมอย่างยิ่ง ในการ ลงโทษบังคับให้บุคคลที่ไม่ได้กระทำ ความผิดต้องชดเชยค่าเสียหายให้¹

ต่อมา เมื่อวิทยาการทางด้านวิทยาศาสตร์ได้เจริญก้าวหน้ามีการคิดค้น
ประดิษฐ์เครื่องจักรกลและนำมาใช้ในการประกอบการในกิจการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย และโดย
ที่เครื่องจักรกลเหล่านี้โดยสภาพเป็นสิ่งที่อันตรายต่อบุคคล และอาจก่อให้เกิดความเสียหาย
แก่บุคคลอื่นได้แม้ว่าผู้ใช้หรือผู้ควบคุมเครื่องจักรกลจะไม่มีเจตนาหรือประมาท ทั้งยังได้ใช้ความระมัด
ระวัง เป็นอย่างดีแล้วก็ตาม ด้วยเหตุนี้ จึงมีแนวความคิดที่ว่า บุคคลที่ใช้หรือควบคุมเครื่องจักรที่มี
อันตรายโดยสภาพจะต้องรับผิดชอบแม้ว่าจะไม่มีความผิดก็ตามเป็นหลัก " ความรับผิดเด็ดขาด"
(Strict Liability)² ซึ่งต่อมาได้นำหลัก " ความรับผิดเด็ดขาด" มาใช้ในกรณีของผู้ควบคุม
สัตว์, นายจ้างของลูกจ้างที่กระทำละเมิด และในกรณีอื่นที่เห็นว่ามีควมจำเป็น

การกระทำที่เป็นการละเมิด โดยทั่วไปจึงมีหลักเกณฑ์ดังนี้.³

1. มีการกระทำโดยผิดกฎหมาย โดยหมายรวมถึงกรณีงดเว้นหรือ
ละเว้นด้วย
2. กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ยกเว้นในกรณีที่กฎหมาย
บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าต้องรับผิดแม้ว่าจะไม่ได้กระทำก็ตาม
3. มีบุคคลอื่นได้รับความเสียหาย
4. ความเสียหายเป็นผลมาจากการกระทำละเมิด

ในเรื่องละเมิดนี้ ประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการบัญญัติไว้ในลักษณะที่คล้าย
คลึงกัน โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าว อาทิ.-

¹นางสายลุดา นิงสำนนท์, ปริบทของ ความรับผิดทางละเมิดในมาตรา 420.,
วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2525), หน้า 47-48.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ประเทศญี่ปุ่น¹ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 709 มีใจความว่า "ผู้ใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่นจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดนั้น"

ประเทศเยอรมันตะวันตก² ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823 บรรทัดแรกมีใจความว่า "ผู้ใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ทำให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้นั้นในความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำนั้น ๆ"

ประเทศฝรั่งเศส³ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1382 มีใจความว่า "การกระทำใด ๆ ของบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบชดเชยในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน"

ประเทศสวีเดน⁴ ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 28 มีใจความว่า "บุคคลซึ่งถูกทำให้เสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งผลประโยชน์ล้วนบุคคล อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งระงับความเสียหายนั้น ๆ ได้ การฟ้องร้อง เรียกค่าเสียหาย หรือฟ้องให้ชำระเงินเพื่อความเสียหายทางจิตใจให้กระทำได้เพียงในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนด"

และมาตรา 49 มีใจความว่า "บุคคลซึ่งถูกทำให้เสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งผลประโยชน์ล้วนบุคคล อาจเรียกค่าเสียหายในความเสียหายทางทรัพย์สิน และในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายเป็นพิเศษ ก็อาจเรียกค่าเสียหายในความเสียหายทางจิตใจได้ ซึ่งค่าสินไหมทดแทนที่จะให้ชดเชยด้วยวิธีอื่นแทนได้"

¹ นายวิชา มั่นลกุล, ความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2516), หน้า 33.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-34.

³ นายอุทัย ปิณฑะสิริ, การละเมิดสิทธิส่วนตัว, วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2525), หน้า 26.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-28.

2. ข้อยกเว้นความรับผิดฐานละเมิด

ความยินยอมของผู้เสียหาย

โดยที่จุดประสงค์ของกฎหมายในเรื่อง ละเมิดมุ่งที่จะบรรเทาความเสียหายอย่างใด ๆ แก่เฉพาะบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยผิดกฎหมายต้องชดเชยค่าเสียหาย กฎหมายเรื่อง ละเมิดมิได้มุ่งที่จะป้องกันหรือคุ้มครองมิให้เกิดความเสียหายแก่สังคมโดยรวมดัง เช่นกฎหมายอาญา การที่ผู้เสียหายจะได้ใช้สิทธิของตนเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำละเมิดต่อตนหรือไม่นั้น จึงไม่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวมแต่ประการใด ดังนั้น ความยินยอมของผู้เสียหายในการยอมรับผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองตามกฎหมาย จึงถือได้ว่าผู้ที่ยินยอมนั้นไม่ได้รับความเสียหาย จึงไม่เป็นการละเมิด¹ หากผู้เสียหายได้ให้ความยินยอมให้ผู้อื่นกระทำละเมิดต่อตน ผู้กระทำละเมิดจึงสามารถอ้างหลักกฎหมายเรื่อง "ความยินยอมไม่เป็นความผิด" เป็นข้อแก้ตัวเพื่อปฏิเสธความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายฐานละเมิดได้ในทุกกรณี แม้ว่าความยินยอมของผู้เสียหายจะเป็นความยินยอมต่ออาการกระทำผิดทางอาญาซึ่งมีความร้ายแรงสักเพียงใดก็ตาม ในทางแพ่ง ผู้กระทำละเมิดก็ยังสามารถที่จะยกเอาความยินยอมของผู้เสียหายในทาง อาญาขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งได้²

แต่ทั้งนี้ ความยินยอมของผู้เสียหายที่จะนำมาใช้เป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดทางแพ่ง จะต้อง เป็นความยินยอมที่เข้าหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับความยินยอมของผู้เสียหายในทางอาญา ตามที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ จะต้อง เป็นความยินยอมที่บริสุทธิ์ ไม่ขัดกับบรรทัดฐานและศีลธรรมอันดีของประชาชน กับทั้ง จะต้อง เป็นความยินยอมที่ให้ก่อนหรือในขณะที่กระทำละเมิดอีกด้วย

¹ พจน ทุ่งป่าคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด, หน้า 58.

² ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520, หน้า 20.

3. "euthanasia" กับความรับผิดชอบในทางแพ่ง

กรณีที่แพทย์กระทำ "euthanasia" ต่อผู้ป่วยโดยจงใจไม่ว่าจะเป็น การกระทำหรือต.วันกระทำและเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และหากก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใด ๆ แก่ผู้ตายหรือครอบครัวของผู้ตาย การกระทำ "euthanasia" ของแพทย์จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ป่วย ดังนั้น แพทย์จึงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายอย่างใด ๆ หากมีให้แก่ทายาทของผู้ตาย

และหากเป็นกรณีที่ผู้ป่วยได้ให้ความยินยอมไม่ว่าจะเป็นความยินยอมโดยแจ้งชัด หรือ ความยินยอมโดยปริยาย ต่อแพทย์ในการกระทำ "euthanasia" ให้แก่ผู้ป่วย แม้การกระทำของแพทย์จะเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ป่วยตามที่กล่าวมาแล้ว แพทย์ก็สามารถอ้างความยินยอมของผู้เสียหายเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้ตามที่ได้พิจารณามาแล้วในหัวข้อ "ข้อยกเว้นความรับผิดฐานละเมิด" ยังผลให้แพทย์ไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ทายาทของผู้ตายแต่อย่างใด

จ. ปัญหาเรื่องการให้ความยินยอมต่อแพทย์ในการกระทำ "euthanasia"

โดยที่การกระทำใด ๆ ของแพทย์ต่อผู้ป่วยแม้จะมีจุดประสงค์เพื่อทำการรักษา ก็ตาม ถือได้ว่าเป็นการทำร้ายทั้งสิ้นตามที่ได้พิจารณามาแล้ว แต่หากแพทย์ได้กระทำโดยผู้ป่วยยินยอมแพทย์ก็สามารถอ้างความยินยอมของผู้ป่วยเพื่อปฏิเสธความรับผิดในบางกรณีได้กับทั้งในเรื่องของ "euthanasia" ความยินยอมก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ โดยหากผู้ป่วยให้ความยินยอม การกระทำของแพทย์ก็จะเป็นกรณีของ "Voluntary Euthanasia" และหากผู้ป่วยไม่ให้ความยินยอม การกระทำของแพทย์ก็จะเป็นกรณีของ "Involuntary Euthanasia" ซึ่งความรู้สึกของสังคมและความรับผิดชอบทางอาญาในสองกรณีนี้จะแตกต่างกัน

การร้องขอหรือการให้ความยินยอมของผู้ป่วยต่อแพทย์ในวิธีการรักษานั้น อาจแยกออกเป็น 3 กรณี คือ

- 1) ร้องขอหรือยินยอมให้แพทย์ใช้วิธีการรักษาในทุกวิถีทางในอันที่จะทำให้ชีวิตของตนยืดยาวออกไปอีกเท่าที่จะเป็นได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานของตน ความทุกข์ความเศร้าโศก และปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายของครอบครัวตน

2) ร้องขอหรือยินยอมให้แพทย์ยุติการรักษา และทำให้ความทรมานลดน้อยลงมากที่สุดจนกว่าความตายตามธรรมชาติจะมาเยือน แม้ว่าจะเป็นการก่อให้เกิดความทุกข์เพิ่มมากขึ้นหรืออาจจะถูกวางยาสลบก็ตาม

3) ร้องขอหรือยินยอมให้แพทย์ทำให้ตนได้ตายโดยไม่มีเส็บปวด¹

ความยินยอมของผู้ป่วยในกรณี 2 และ 3 จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาในปัญหาเรื่อง "euthanasia" ว่าเป็นความยินยอมด้วยใจสมัครโดยอิสระหรือไม่? ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี

- กรณีผู้ป่วยมีความสามารถในการให้ความยินยอมได้ และ
- กรณีที่ผู้ป่วยไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมได้

1. กรณีผู้ป่วยมีความสามารถในการให้ความยินยอมได้

คือ ผู้ป่วยมีความสามารถตามกฎหมาย บรรลุนิติภาวะและไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือวิกลจริต จึงมีความสามารถตามกฎหมายในการที่จะตัดสินใจให้หรือไม่ให้ความยินยอมในเรื่องวิธีการรักษาทางการแพทย์ได้

ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่ให้ความยินยอม ปัญหาอาจจะไม่เกิดขึ้น แพทย์จะไม่กล้าดำเนินการอย่างใดๆ หากผู้ป่วยไม่ยินยอมเนื่องจากเกรงว่าจะมีความผิด แต่อาจจะเกิดปัญหขึ้นในกรณีที่ผู้ป่วยตัดสินใจให้ความยินยอม เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ความเส็บป่วย ความเส็บปวด และความทุกข์ทรมานอาจทำให้ผู้ป่วยตัดสินใจผิดพลาด และเมื่อผู้ป่วยให้ความยินยอมโดยการตัดสินใจที่ผิดพลาดไปแล้วจะไม่สามารถแก้ไขได้เหมือนเช่นกรณีของการไม่ให้ความยินยอม เพราะแพทย์อาจจะได้ดำเนินการตาม que ผู้ป่วยให้ความยินยอมก็ไปแล้ว จึงมีปัญหานำพิจารณาว่า มนุษย์จะสามารถให้ความยินยอมที่เป็นอิสระในการละทิ้งสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ของตนได้หรือไม่? หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ป่วยสามารถให้ความยินยอมที่เป็นอิสระตรงตามที่ต้องการจริงหรือไม่? หากต้องตกอยู่ในสถานการณ์บางอย่าง อาทิ

¹O. Ruth Russell, Freedom to Die, Moral and Legal Aspects of Euthanasia, Revised Edition, (New York; Human science press, 1977), 236.

(ก) ผู้ป่วยได้ตัดสินใจให้ความยินยอมในขณะที่ตนกำลังติดยาที่แพทย์ได้ให้เพื่อระงับความเจ็บปวด (มอร์ฟิน) อย่างหนัก หรือในขณะที่มีความกระวนกระวายใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากยังไม่ได้รับยา¹

(ข) ผู้ป่วยได้ตัดสินใจให้ความยินยอมในขณะที่ตนกำลังได้รับความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานอย่างมาก

(ค) ผู้ป่วยได้หมดสติหรือกลายเป็นบุคคลไร้ความสามารถหลังจากที่ได้ให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรไว้แล้วโดยการทำ "พินัยกรรมชีวิต" (The Living Will) และผู้ป่วยไม่ได้ฟื้นขึ้นมาอีกเลยจนล่วงเลยระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยกเลิกการให้ความยินยอม จะถือว่าความยินยอมนี้ยังคงมีผลอยู่หรือไม่? และแพทย์จำเป็นต้องปรึกษาญาติของผู้ป่วยอีกครั้งหนึ่งก่อนหรือไม่?

จะเห็นได้ว่า ในสถานการณ์ข้อ (ก) และ (ข) ไม่อาจจะถือได้ว่าผู้ป่วยได้ให้ความยินยอมโดยใจสมัครอย่างอิสระ เพราะความเจ็บปวด ผลกระทบที่ร้ายแรงของโรค ผลของยาที่ผู้ป่วยได้รับ รวมทั้งสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะที่เสื่อมทราม เป็นอย่างมากในช่วงขณะให้ความยินยอมนั้น อาจจะเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและต่อกำลังใจของผู้ป่วยได้² ส่วนในสถานการณ์ข้อ (ค) อาจจะพอถือได้ว่าเป็นความยินยอมของผู้ป่วยเป็นโดยใจสมัคร และเป็นอิสระ³ เนื่องจากเป็นความยินยอมก่อนที่ผู้ป่วยจะตกอยู่ในสถานการณ์ของข้อ (ก) และ (ข) ที่อาจทำให้พิจารณาได้ว่าเป็นความยินยอมที่ไม่เป็นอิสระ

¹Yale Kamisar, From "Euthanasia Legislation: Some Non-Religious Objections", Moral Problem in Medicine, (New Jersey; Prentice-Hall, Inc., 1976), p. 405.

²Ibid, p. 407.

³Ibid, p. 408.

2. กรณีผู้ป่วยไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมได้

อาจเป็นเพราะผู้ป่วยยังเป็นผู้เยาว์, วิกลจริต บุคคลไร้ความสามารถ หมดสติ หรือมีอาการ "ลมองตาย" ฯลฯ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ป่วยไม่มีความสามารถในการให้ความยินยอมได้ด้วยตนเองหรือสามารถให้ความยินยอมได้ แต่ความยินยอมดังกล่าวจะไม่มีผลในทางกฎหมายแต่อย่างใด กรณีนี้จึงต้องมีผู้แทนเพื่อทำการตัดสินใจแทนผู้ป่วย โดยปกติได้แก่ ญาติที่สนิทที่สุด (next-of-kin) คือ บิดามารดา พี่น้อง หรืออาจจะเป็นบุคคลที่ศาลได้แต่งตั้ง การที่ผู้แทนได้ทำการตัดสินใจแทนผู้ป่วยแม้ว่าจะ เป็นที่ยอมรับของกฎหมาย แต่ก็ เป็นปัญหาที่น่าพิจารณาว่า ผู้แทนนี้ตัดสินใจตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ป่วยหรือไม่? หากผู้ป่วยสามารถตัดสินใจได้เอง และหากเป็นการตัดสินใจที่ไม่ตรงกับผู้ป่วย ผู้แทนจะต้องรับผิดชอบหรือไม่? เพียงใด?

และโดยปกติแล้ว ผู้แทนมักจะให้แพทย์เป็นผู้ตัดสินใจ หรือจะตัดสินใจตามความเห็นของแพทย์ แต่ไม่ว่าแพทย์จะให้ความเห็นอย่างไร ผู้แทนก็มีสิทธิ์ขัดแย้งในที่สุด ผู้แทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นญาติสนิทของผู้ป่วยย่อมจะพบกับความยุ่งยากที่อาจจะทำให้การตัดสินใจของตนเองผิดพลาดได้เช่นกัน อาทิ

- สภาพทางด้านจิตใจที่ไม่เป็นปกติ เนื่องจากได้รับความกดดันทางอารมณ์อย่างมาก ต่อกรณีที่จะต้องทำการตัดสินใจนี้

- ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในทางการแพทย์ซึ่งสูงมาก

- ปัญหาเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับจากพันธุกรรม ทรัพย์สินมรดกของ

ผู้ป่วยอาจทำให้ผู้แทนตัดสินใจเพื่อหวังแก่ทรัพย์สินนี้

- ปัญหาเรื่องความยุ่งยาก ความลำบากในการดูแลผู้ป่วย

- ปัญหาเรื่องความผูกพันระหว่างผู้แทนกับผู้ป่วย

และไม่ว่าผู้แทนจะได้ตัดสินใจ เป็นประการใดก็ไม่อาจจะทราบหรือยืนยันได้ว่าตรงกับความต้องการของผู้ป่วยที่แท้จริงหรือไม่ เพียงแต่คาดหวังว่าการตัดสินใจดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ป่วยเอง ทั้ง ๆ ที่ความจริงอาจจะเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้แทนมากกว่า ผู้ป่วยก็ตาม และโดยที่กฎหมายได้ยอมรับถึงสิทธิของผู้แทนในการตัดสินใจแทนผู้ป่วย ดังนั้นไม่ว่าผู้แทนจะตัดสินใจเพื่อผู้ป่วยหรือเพื่อตนเองและเป็นการขัดกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ป่วย

ผู้แทนก็ไม่ได้มีความผิดทางกฎหมายแต่ประการใด

ตัวอย่างคดี

คดี "LITTLE V. LITTLE

- Court of Civil Appeals of Texas 1979, 576 S.W. 2d

493.

เป็นกรณีที่เกิดหญิงแอนน์ ลิตเติล (Anne Little) อายุ 14 ปี ซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถไต่ชั้นอุทธรณ์ต่อศาลคัดค้านการที่ศาลชั้นต้นได้อนุมัติให้ มารดาของตนซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ยินยอมให้แพทย์ทำการผ่าตัดเอาไตข้างหนึ่งของเธอเพื่อนำไปเปลี่ยนให้กับน้องชายของเธอเอง แต่ศาลก็ได้พิพากษาเป็นตามคำขอชั้นต้น โดยให้เหตุผลว่า

- (1) บิดามารดาซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ยินยอมให้แอนน์บริจาคไตได้
- (2) แม้ว่าคำยินยอมนี้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นคำยินยอมอย่างเป็นทางการและเป็นอิสระ แต่ก็ไม่มีหลักฐานใด ๆ ที่แสดงว่าแอนน์ถูกบังคับหรือครอบงำ
- (3) หลักฐานทางการแพทย์บ่งชี้ว่าหากไม่มีการผ่าตัดเปลี่ยนไตแล้ว ลิตเติล ลิตเติล น้องชายของเธอจะต้องทนทุกข์ทรมานเป็นอย่างมากและจะมีอาการที่เลวร้ายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีทางเลือกที่ดีไปกว่าต้องผ่าตัดเปลี่ยนไตให้ และการเอาไตของพี่น้องไปเปลี่ยนให้พี่น้องอีกที่ร่างกายจะต่อต้านอวัยวะของผู้อื่นที่แปลกปลอมเข้าไปมีน้อยมากเมื่อเทียบกับไตของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
- (4) อันตรายจากการผ่าตัดมีน้อย และเธอจะไม่สามารถรับความลำบากทางด้านจิตใจเลย
- (5) แอนน์จะได้รับประโยชน์เอง เพราะหากลิตเติลต้องเป็นอะไรไป เธอจะต้องได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก กับทั้งทำให้ครอบครัวของเธอยอมรับเธอมากขึ้นนั่นหมายถึง เธอจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น

แม้ว่าบุคคลจะมีอิสระในการตัดสินใจให้หรือไม่ให้ความยินยอมในการรักษาทางการแพทย์ แต่หากการตัดสินใจของผู้ป่วยหรือของผู้แทนไม่เป็นไปโดยอิสระหรือไปกระทบหรือขัดต่อนโยบายสาธารณะ หรือผลประโยชน์ของรัฐ รัฐก็อาจใช้สิทธิของตนเข้าแทรกแซงได้เพื่อ

คุ้มครองผู้ป่วยนั้น ๆ ไว้¹ โดยใช้อ้องค์กรศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดและให้แพทย์ดำเนินการตามที่ศาล
ได้อนุญาต แม้ว่าจะเป็นการขัดต่อความประสงค์ของผู้ป่วยหรือผู้แทนก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹ WALTER WASLINGTON, JON R. WALTZ, ROGER B. DWORKIN, LAW AND
MEDICINE P. 980.